ASEAN'ın kuruluşu

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

Güvenliksiz bağımsızlık

Singapur bağımsızlığı kendi başına aramadı. 1963'te Malezya Federasyonu'na katıldı ve C.II. Bölüm'de anlatılan siyasi ve toplumsal gerilimlerin ardından iki yıl sonra federasyondan ayrıldı. Lee Kuan Yew'in imzaladığı bağımsızlık bildirisi 9 Ağustos 1965'te radyoda okundu ve Resmî Gazete'de (Government Gazette) yayımlandı.[1] Yeni devlet 21 Eylül 1965'te Birleşmiş Milletler'e 117. üye olarak kabul edildi ve 15 Ekim 1965'te İngiliz Milletler Topluluğu'na (Commonwealth) katıldı.[2]

Tanınma güvenlik getirmedi. Endonezya, Malezya'ya karşı *Konfrontasi* politikasını hâlâ sürdürüyordu. Bu, Ocak 1963'te başlayan ve resmî olarak ancak Ağustos 1966'da sona eren bir sızma ve sabotaj kampanyasıydı.[3] 10 Mart 1965'te iki Endonezyalı deniz piyadesi Orchard Road'daki MacDonald House'ta bir bomba patlatmış, üç kişiyi öldürmüş ve 33 kişiyi yaralamıştı.[4] Singapur'un suyunun büyük kısmını aldığı Malezya ile ilişkiler gergindi. Adanın savunmasını sağlayan ve istihdamının önemli bir bölümünü oluşturan İngiliz üsleri yakında çekilecekti.

Kurucu kuşak bu ilk yıllardan, Singapur diplomasisinden hiç ayrılmayan bir ders çıkardı: Küçük bir devlet komşularını seçemez ve büyük güçlerin iyi niyetini varsayamaz. Bu nedenle kendini mümkün olduğunca çok güce yararlı kılmalı,

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

hiçbirine kendisini tehdit olarak görmesi için bir neden vermemeli ve çatışmayı maliyetli kılan bölgesel yapılar kurmalıdır. Bağımsızlıktan iki yıl sonra ASEAN'ın kurulması bu dersin ilk uygulamasıydı.

1967 Bangkok Bildirgesi

8 Ağustos 1967'de Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland dışişleri bakanları Bangkok'ta ASEAN Bildirgesi'ni imzaladı. İmzacılar Adam Malik, Tun Abdul Razak, Narciso Ramos, S. Rajaratnam ve Thanat Khoman'dı.[5] Belge kısaydı. Ekonomik, sosyal, kültürel, teknik ve idari alanlarda bölgesel işbirliği ile adalete ve hukukun üstünlüğüne saygıya dayanan barış ve istikrar çağrısında bulunuyordu. Ne bir sekretarya ne bir mahkeme ne de bağlayıcı yükümlülükler oluşturuyordu.

Metnin mütevazılığı bilinçliydi. Beş devlet bir çatışmadan henüz çıkmıştı, birçoğu komünist ayaklanmalarla karşı karşıyaydı ve hiçbiri egemenliğini bölgesel bir organa devretmeye hazır değildi. Önemli olan, aralarında açık ara en büyüğü olan Endonezya'nın bundan böyle komşularıyla anlaşmazlıklarını istişare yoluyla çözeceği sinyaliydi. Bildirge, Singapur'un bağımsızlığını Cakarta ve Kuala Lumpur'un kabul ettiği bölgesel bir çerçeveye yerleştirdi. Rajaratnam imza törenindeki konuşmasında bölgeselciliğin ulusal düşünceyi tamamlaması gerektiğini savundu ve balkanlaşmış bir Güneydoğu Asya'nın tehlikelerine karşı uyardı.[6] Konuşmasının tam metni, bildirgenin Singapur nüshasını da saklayan Singapur Ulusal Arşivleri'nde (National Archives of Singapore) korunmaktadır.[7]

Ön koşul olarak uzlaşma

ASEAN'ın ilk dönemdeki değeri programlarından çok yarattığı istişare alışkanlıklarında yatıyordu. Singapur bu alışkanlıkları kuruluştan kısa süre sonra sınadı. 17 Ekim 1968'de, Devlet Başkanı Suharto'nun af talebine rağmen, MacDonald House cinayetlerinden mahkûm olan iki deniz piyadesini idam etti. Bu, Endonezya ile ilişkileri ağır bir krize sürükledi.[8] Beş yıl sonra Lee Kuan Yew, Endonezya ziyareti sırasında mezarlarına çiçek serpti. Bu jest olayın kapanmasına yardımcı oldu.[9] Olay,

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Singapur diplomasisinde tekrar eden bir örüntüyü gösterir: kendi hukukunu uygulamada kararlılık ve ilke bir kez yerleştikten sonra ilişkileri onarmaya hazır olmak.

1976'da Bali'de düzenlenen ilk ASEAN zirvesi, örgüte hukuki bir davranış şartı kazandırdı. 24 Şubat 1976'da imzalanan Güneydoğu Asya'da Dostluk ve İşbirliği Antlaşması, taraflarını egemenliğe karşılıklı saygıya, iç işlere karışmamaya, uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesine ve kuvvet kullanma tehdidinden veya kuvvet kullanmaktan vazgeçmeye bağladı.[10] Antlaşma daha sonra ASEAN merkezli diplomasiye katılmak isteyen dış güçler için giriş bileti hâline geldi. Çin 2003'te, Amerika Birleşik Devletleri 2009'da antlaşmaya katıldı.[11]

Kamboçya ve 1980'lerin diplomasisi

ASEAN uluslararası profilini, Vietnam'ın Aralık 1978'de Kamboçya'yı işgal etmesinin ardından yaşanan krizle kazandı. Cephe hattındaki devlet olan Tayland, diğer üyelerin desteğiyle Vietnam birliklerinin çekilmesini talep etti.[12] On yılı aşkın bir süre boyunca beş devlet, Birleşmiş Milletler'de Vietnam'ın kurduğu hükümete Kamboçya'nın sandalyesini vermemek ve konuyu uluslararası gündemde tutmak için çalıştı. 1982'de üç Kamboçyalı gruptan oluşan huzursuz bir ittifak olan Demokratik Kampuçya Koalisyon Hükümeti'nin kurulmasına yardımcı oldular. 1991 Paris anlaşmaları, Birleşmiş Milletler gözetiminde bir çözümün yolunu açtı.[13]

Singapurlu diplomatlar bu kampanyada önemli bir rol oynadı. Birleşmiş Milletler'de ileri sürdükleri argüman 2022'de yeniden gündeme gelecek olandı: Daha büyük bir devlet küçük bir komşusunu işgal edemez ve orada kendi seçtiği bir hükümeti iş başına getiremez. Bir şehir devleti için bu ilke bir varoluş meselesidir. Kamboçya on yılı, Singapur dışişleri teşkilatına Birleşmiş Milletler'de koalisyon kurma konusunda bir kuşaklık deneyim de kazandırdı. Teşkilat bu deneyimi daha sonra ekonomik ve hukuki meselelere yöneltti.[14]

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Bildirgeden ekonomik topluluğa

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ASEAN'ın genişlemesine ve ekonomiye yönelmesine imkân tanıdı. Brunei Ocak 1984'te katılmıştı. Vietnam Temmuz 1995'te, Laos ve Myanmar Temmuz 1997'de, Kamboçya ise Nisan 1999'da onu izledi.[15] Timor-Leste Ekim 2025'te, 47. ASEAN Zirvesi'nde on birinci üye oldu.[16]

Ekonomik gündem Singapur'da başladı. ASEAN Serbest Ticaret Bölgesi'ne ilişkin çerçeve anlaşma 28 Ocak 1992'de orada imzalandı ve serbest ticaret bölgesi 1 Ocak 1993'ten itibaren işlemeye başladı.[17] Yine Singapur'da 20 Kasım 2007'de imzalanan ASEAN Şartı, örgüte tüzel kişilik kazandırdı ve Aralık 2008'de yürürlüğe girdi.[18] ASEAN Ekonomik Topluluğu 31 Aralık 2015'te bunu izledi.[19] 2020'lerin ortasında örgüt yaklaşık 683 milyon insanı ve yaklaşık 4,5 trilyon ABD doları olarak tahmin edilen bir nominal hasılayı kapsıyordu.[20]

Ekonomik topluluk Singapur için hem pazar hem de hinterlanttır. Bankaları bölge genelinde kredi verir, varlık yöneticileri bölgesel hisse senetlerine ve tahvillere yatırım yapar, aile ofisleri Güneydoğu Asya'nın her yerinde varlık tutar. I.I. Bölüm'de incelenen çok uluslu grupların bölge merkezleri Singapur'u seçer, çünkü Singapur ASEAN'ın bir arada tuttuğu bir bölgeye erişim sağlar. ASEAN entegrasyonu Avrupa entegrasyonundan daha sığ kalmaktadır ve oybirliği ilkesi kararları yavaşlatır. Yine de örgüt, yaklaşık altı on yıldır üyeleri arasında barışı korumuştur. Bu, finans merkezinin diğer bütün hizmetlerinin dayandığı koşuldur.

Notlar

1. Wikipedia, "Proclamation of Singapore" (erişim tarihi: Kasım 2026): 9 Ağustos 1965 tarihli bildiri, E. W. Barker tarafından hazırlandı ve Lee Kuan Yew tarafından imzalandı, aynı gün Radio Singapore'da okundu ve Government Gazette'te yayımlandı. ↩
2. Wikipedia, "Foreign relations of Singapore" (erişim tarihi: Kasım 2026): 21 Eylül 1965'te alkışla 117. üye olarak Birleşmiş Milletler'e kabul; 15 Ekim 1965'ten itibaren 22. üye olarak Commonwealth üyeliği. ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

3. Wikipedia, “Indonesia–Malaysia confrontation” (erişim tarihi: Kasım 2026): bilgi kutusu çatışmayı 20 Ocak 1963 ile 11 Ağustos 1966 arasına tarihlendirmektedir. ↩
4. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (erişim tarihi: Kasım 2026): 10 Mart 1965’te saat 15.07’de patlama, iki kişi anında öldü, üçüncü bir kurban iki gün sonra hayatını kaybetti, 33 yaralı; failler Harun bin Said ve Osman bin Haji Mohamed Ali. ↩
5. Wikipedia, “ASEAN Declaration” (erişim tarihi: Kasım 2026): bildirge 8 Ağustos 1967’de Bangkok’taki Saranrom Sarayı’nın ana salonunda Adam Malik (Endonezya), Tun Abdul Razak (Malezya), Narciso Ramos (Filipinler), S. Rajaratnam (Singapur) ve Thanat Khoman (Tayland) tarafından imzalandı. ↩
6. Wikipedia, “ASEAN Declaration” (erişim tarihi: Kasım 2026), kurucu bakanların açıklamalarına ilişkin kısım: Rajaratnam’ın bölgesel düşüncenin milliyetçiliği tamamlaması gerektiği yönündeki görüşü, “balkanisation”a karşı uyarısı ve Singapur heyetinin ekonomik önerileri (ortak denizcilik hattı, sanayide rasyonelleştirme, pirinç üreticileri arasında işbirliği). ↩
7. National Archives of Singapore, “Statement by S. Rajaratnam, Minister for Foreign Affairs, at the Signing of the ASEAN Declaration, Bangkok, 8 August 1967”, Archives Online (konuşma kaydı); NAS, Bangkok Bildirgesi’nin Singapur nüshasına ilişkin Memory of the World kaydı. ↩
8. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (erişim tarihi: Kasım 2026): iki deniz piyadesinin, başvurulara ve Devlet Başkanı Suharto’nun af talebine rağmen 17 Ekim 1968’de Changi Cezaevi’nde idam edilmesi. ↩
9. Wikipedia, “MacDonald House bombing” (erişim tarihi: Kasım 2026): Lee Kuan Yew’in 1973’te Endonezya’daki mezarları ziyareti, burada “scattered flowers on them”, ilişkilerin onarılmasına yardımcı oldu. ↩
10. Wikipedia, “Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia” (erişim tarihi: Kasım 2026): 24 Şubat 1976’da kurucu üyelerin liderleri tarafından imzalandı; bağımsızlığa ve egemenliğe karşılıklı saygı, iç işlere karışmama,

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

uyuşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi, kuvvet kullanma tehdidinden veya kuvvet kullanmaktan vazgeçme ve etkili işbirliği ilkeleri. ↩

11. Wikipedia, "Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia" (erişim tarihi: Kasım 2026): Çin'in 8 Ekim 2003'te, Amerika Birleşik Devletleri'nin 23 Temmuz 2009'da katılımı; Avrupa Birliği dahil 62 kayıt içeren taraflar tablosu. ↩

12. Wikipedia, "Cambodian–Vietnamese War" (erişim tarihi: Kasım 2026): Endonezya, Malezya, Filipinler ve Singapur, Tayland'ın Vietnam birliklerinin derhâl çekilmesi talebini destekledi; ASEAN işgali "intolerable threat to the region's security and stability" olarak değerlendirdi. ↩

13. Wikipedia, "Cambodian–Vietnamese War" (erişim tarihi: Kasım 2026): Demokratik Kampuçya'nın 1979'da BM Güven Mektupları Komitesi tarafından kabulü, 1982'de Demokratik Kampuçya Koalisyon Hükümeti'nin kurulması, 1991 Paris Barış Anlaşmaları ve BM öncülüğündeki geçiş süreci. ↩

14. Singapur'un Kamboçya konusundaki ASEAN diplomasisindeki rolü hakkında bkz. Michael Leifer, *Singapore's Foreign Policy: Coping with Vulnerability*, Londra, Routledge, 2000, 4. bölüm ve Tommy Koh ile Kishore Mahbubani'nin Birleşmiş Milletler kampanyasına ilişkin anıları ve denemeleri. ↩

15. Wikipedia, "ASEAN" (erişim tarihi: Kasım 2026): Brunei'nin 7 Ocak 1984'te, Vietnam'ın 28 Temmuz 1995'te, Laos ve Myanmar'ın 23 Temmuz 1997'de ve Kamboçya'nın 30 Nisan 1999'da katılımı. ↩

16. Wikipedia, "ASEAN" (erişim tarihi: Kasım 2026): Timor-Leste 26 Ekim 2025'te 47. ASEAN Zirvesi'nde katıldı; Wikipedia, "ASEAN Charter": Timor-Leste onay belgesini Ekim 2025'te tevdi etti. ↩

17. Wikipedia, "ASEAN" (erişim tarihi: Kasım 2026): AFTA anlaşması 28 Ocak 1992'de Singapur'da imzalandı; bilgi kutusu Serbest Ticaret Bölgesi'ni 1 Ocak 1993'e tarihlendirmektedir. ↩

18. Wikipedia, "ASEAN Charter" (erişim tarihi: Kasım 2026): 20 Kasım 2007'de Singapur'da 13. ASEAN Zirvesi'nde imzalandı, son onaydan otuz gün sonra

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Aralık 2008'de yürürlüğe girdi, 15 Aralık 2008'de Cakarta'da hayata geçirildi; Genel Sekreter Surin Pitsuwan ASEAN'ı "a rules-based and people-oriented organisation with its own legal personality" olarak tanımladı. ↩

19. Wikipedia, "ASEAN" (erişim tarihi: Kasım 2026): AEC eylem planı 20 Kasım 2007'de kabul edildi, topluluğun başlangıcı 31 Aralık 2015'e öne çekildi. ↩
20. Wikipedia, "ASEAN" (erişim tarihi: Kasım 2026), bilgi kutusu: nüfus 683.290.000 (2023 tahmini); nominal GSYH 4,51 trilyon ABD doları (2026 tahmini). ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com